

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه الزهراء (س)
دانشکده هنر

پایان نامه
جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد
رشته صنایع دستی

عنوان
بررسی نشانه شناختی امضا در آثار نگارگری از دوره ایلخانی تا قاجار

استاد راهنما
دکتر منصور حسامی

استاد مشاور
دکتر فرزانه سجودی

دانشجو
مهشید مساوات

دی ماه ۸۸

چه ورطه ایست امضا

در امضایم می افتم

عجیبی که در عجیبی می افتد

خود را در انگشت می نهم، اثری،

افتاده در حیات شیاریها

بر گرفته از کتاب امضاها

یدالله رؤیایی

تقدیم به همسر مهربانم

که در زندگی همیشه همراه و پشتیبان من بوده است.

با سپاس فراوان از استاد راهنما جناب آقای دکتر منصور حسامی
که از آغاز تا به انجام، رساله حاضر را با دقت نظر و شکیبایی خواندند
و مطالب و نکات سودمند و راهگشایی رایاد آوری کردند.

و با قدردانی فراوان از استاد مشاور جناب آقای دکتر فرزاد سجودی
که از راهنمایی های بی دریغشان برخوردار بودم.

چکیده

نقاشی ایران در سراسر تاریخ با فرهنگهای بیگانه و سنتهای ناهمگون شرقی و غربی برخورد کرده و غالباً به نتایج جدید دست یافته است. با وجود تأثیرات خارجی گوناگون نوعی پیوستگی درونی در تحولات تاریخی نقاشی ایران تا اواخر قرن سیزدهم قابل تشخیص است. تمایل نقاش در به تصویر کشیدن دنیای آمال و تصورات خویش، نشان دهنده جهان بینی و زیباشناسی نگارگر ایرانی بر اساس ادراک انتزاعی از جهان بود. بر این اساس این پرسش مطرح می شود که این جهان بینی تا چه حد در امضای آنان نمود دارد و اصولاً امضا یا عدم امضای نگاره ها نشانه چیست.

پژوهش حاضر، رویکردهای مختلف در امضای نگارگران (از دوره ایلخانان تا قاجاریه) را از منظر نشانه شناسی اجتماعی بررسی می کند و به این منظور نگاره هایی از چهار نگارگر برجسته و منحصر به فرد از چهار مکتب هنری مختلف مورد تحلیل قرار می گیرد. این بررسی با روش نشانه شناسی لایه ای صورت می گیرد که متن را حاصل عملکرد نظام های مختلف نشانه ای، که در قالب لایه های متنی مختلف تجلی می کنند، می داند. امضا به مثابه یک لایه متنی است که علاوه بر ارتباط آن با سایر لایه های متن به صورت درون رمزگانی، رابطه بینارمزگانی نیز دارد که به کل حافظه جمعی مستتر در آن رمزگان، و به کل متن های پیشین که در آن حوزه پدیدار شده اند و همینطور متونی در حوزه اجتماعی مرتبط می شود. در یک متن روابط درون متنی و روابط بینامتنی نیز مطرح است. در نگاره های ایرانی نسبت بینامتنیت بین تصویر و نوشتار اساسی است.

بررسی روند نگارگری ایران نشان می دهد که امضای خالق اثر نشانگر ویژگی های اجتماعی و فرهنگی دوران او است و نیز روحيات و خلیقات هنرمند و جایگاه و مقبولیت او را نشان می دهد. به عبارتی سیر فکری حاکم بر جریان نگارگری در طول زمان درامضای نقاشان تجلی یافته است.

کلیدواژه: نشانه شناسی لایه ای، نگارگران، نگاره، امضا، تصویر، نوشتار.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
هـ	فهرست تصاویر
۱	فصل اول
۲	۱-۱ طرح موضوع
۳	۲-۱ مروری بر پیشینه پژوهش
۷	۳-۱ پرسش های پژوهش
۸	۴-۱ اهداف پژوهش و ضرورت آن:
۸	۵-۱ فرضیات پژوهش:
۸	۶-۱ موانع پژوهش:
۱۰	فصل دوم (مکاتب نگارگری و نگارگران در ایران)
۱۲	۱-۲ منابع تاریخی هنر ایران و نحوه رویکرد آن به نگارگری
۱۷	۲-۲ سیر تاریخی نقاشی ایران
۱۷	۱-۲-۲ از دوران کهن تا پس از اسلام
۲۳	۳-۲ دوره ایلخانان
۲۳	۱-۳-۲ شرایط اجتماعی و فرهنگی در دوران مغول
۲۵	۲-۳-۲ نگارگری و نگارگران (مکتب تبریز اول)
۲۹	۴-۲ سقوط ایلخانان و حاکمیت خاندان های محلی
۲۹	۱-۴-۲ شرایط اجتماعی و فرهنگی
۳۰	۲-۴-۲ آل جلائر: نگارگری و نگارگران، نخستین امضای نگارگر ایرانی (جنید)

- ۳۲ ۳-۴-۲ خاندانهای محلی شیراز (اینجویان - مظفریان)
- ۳۲ ۱-۳-۴-۲ شرایط اجتماعی و فرهنگی مکتب شیراز
- ۳۴ ۲-۳-۴-۲ نگارگری و نگارگران
- ۳۶ ۵-۲ دوره تیموریان
- ۳۶ ۱-۵-۲ شرایط اجتماعی و فرهنگی
- ۳۹ ۲-۵-۲ نگارگری و نگارگران (مکتب هرات)
- ۴۷ ۳-۵-۲ نگارگری و نگارگران (مکتب ترکمنان)
- ۴۹ ۶-۲ دوره صفویان
- ۴۹ ۱-۶-۲ شرایط اجتماعی و فرهنگی
- ۵۵ ۲-۶-۲ نگارگری و نگارگران (مکتب تبریز دوم)
- ۵۷ ۳-۶-۲ نگارگری و نگارگران (مکتب قزوین)
- ۶۰ ۴-۶-۲ مکتب اصفهان
- ۶۹ ۷-۲ دوران زند و قاجار
- ۶۹ ۱-۷-۲ شرایط اجتماعی و فرهنگی
- ۷۰ ۲-۷-۲ نگارگری و نگارگران (مکتب شیراز سوم و تهران)
- ۷۷ **فصل سوم (نشانه شناسی کاربردی، ابزار پژوهش)**
- ۷۸ ۱-۳ نشانه شناسی چیست؟
- ۷۸ ۱-۱-۳ مقدمه
- ۸۰ ۲-۱-۳ نظریه های نشانه شناسی
- ۸۲ ۳-۱-۳ نشانه شناسی و جایگاه آن در میان علوم
- ۸۵ ۴-۱-۳ نشانه شناسی و مطالعه هنر

۸۶ ۲-۳ نشانه
۸۶ ۱-۲-۳ دیدگاه سوسور
۸۹ ۲-۲-۳ دیدگاه پیرس
۹۰ ۳-۲-۳ دیدگاه اکو
۹۱ ۴-۲-۳ دیدگاه پساساختارگرایان
۹۳ ۳-۳ متن
۹۴ ۱-۳-۳ متن از دیدگاه زبان شناسی متن
۹۵ ۲-۳-۳ متن از دیدگاه ساختگرایان
۹۶ ۳-۳-۳ متن از دیدگاه پساساختگرایان
۹۷ ۴-۳ رمزگان
۹۸ ۱-۴-۳ انواع رمزگان
۹۸ ۱-۱-۴-۳ رمزگان متنی
۱۰۰ ۵-۳ نشانه شناسی لایه ای
۱۰۰ ۱-۵-۳ بازیابی مفهوم نشانه
۱۰۲ ۲-۵-۳ بازیابی تقابل میان متن و بافت
۱۰۴ ۳-۵-۳ بازیابی تقابل میان لانگ و پارول
۱۰۴ ۴-۵-۳ مفهوم رسانه و ابزار به مثابه یک رمزگان
۱۰۶ فصل چهارم (تحلیل نشانه شناختی)
۱۰۷ ۱-۴ مقدمه
۱۰۸ ۲-۴ تحلیل نشانه شناختی امضای نگاره به مثابه یک لایه متنی
۱۱۱ ۳-۴ بررسی نشانه شناختی امضای جنید

۱۱۹ ۴-۴ بررسی نشانه شناختی امضای بهزاد
۱۱۹ ۴-۴-۱ نگاره یوسف و زلیخا
۱۲۷ ۴-۴-۲ نگاره جنگ شتران
۱۳۶ ۴-۵ بررسی نشانه شناختی امضای رضا عباسی
۱۳۶ ۴-۵-۱ نگاره "دختر خانم سبزپوش با بادبزن"
۱۴۳ ۴-۵-۲ نگاره "کشتی گیر"
۱۴۶ ۴-۵-۳ نگاره "بدرقه کتابی"
۱۵۲ ۴-۶ بررسی نشانه شناختی امضای کمال الملک
۱۵۲ ۴-۶-۱ پرده طبیعت بی جان با گلدان و پرنده شکار شده
۱۶۰ فصل پنجم (نتیجه گیری)
۱۶۱ ۵-۱ نتیجه گیری
۱۷۱ منابع و مآخذ

فهرست تصاویر

عنوان	صفحه
۱. تصویر (۱-۴). نگاره عروسی همای و همایون با امضای جنیدسلطانی، دیوان خواجهوی کرمانی (۱۳۹۶/۷۹۸)، کتابخانه بریتانیا. (گراپر ۲۰۰۰)	۱۱۰
۲. تصویر (۲-۴). امضای جنید در نگاره عروسی همای و همایون با عبارت "عمل جنید سلطانی [؟]"	۱۱۱
۳. تصویر (۳-۴). نگاره "یوسف و زلیخا"، بوستان سعدی، با رقم "عمل العبد بهزاد"، هرات، ۸۹۳ ه ق (پاکباز ۱۳۸۳). ۱۱۸	۱۱۸
۴. تصویر (۴-۴). امضای بهزاد در نگاره "یوسف و زلیخا".	۱۱۹
۵. تصویر (۵-۴). نگاره جنگ شتران با امضای بهزاد، مرقع گلشن، کتابخانه کاخ - موزه گلستان. ۹۳۰ ه.ق.	۱۲۷
۶. تصویر (۶-۴). عبارت امضایی بهزاد در نگاره جنگ شتران.	۱۲۸
۷. تصویر (۸-۴). عبارت امضایی نانه‌ای در نگاره جنگ شتران.	۱۳۱
۸. تصویر (۷-۴). نگاره جنگ شتران با امضای نانه‌ای، مرقع گلشن، کتابخانه کاخ - موزه گلستان. ۱۰۱۷ ه.ق. .	۱۳۱
۹. تصویر (۹-۴). نگاره جنگ شتران اثر عبدالصمد، کلکسیون خصوصی، حدود ۱۵۹۰ ه.ق.	۱۳۳
۱۰. تصویر (۱۰-۴). نگاره "دخترخانم سبزپوش با بادبزن" با امضای رضا، حدود ۱۰۰۶ ه.ق، ۱۵/۵ × ۹/۵ س، گالری هنر فریر، واشنگتن.	۱۳۷
۱۱. تصویر (۱۱-۴). امضای رضا در نگاره "دخترخانم سبزپوش با بادبزن" با عبارت "مشقه آقا رضا".	۱۳۸
۱۲. تصویر (۱۲-۴). مهر سلطنتی در نگاره "دخترخانم سبزپوش با بادبزن" با عبارت "بنده شاه ولایت عباس".	۱۴۰
۱۳. تصویر (۱۳-۴). نگاره "کشتی گیر" با امضای رضا، ۱۳/۷ × ۶/۲ س، برگ مرقع، مؤسسه هنرهای اسلامی.	۱۴۲
۱۴. تصویر (۱۴-۴). امضای نگاره "کشتی گیر" با عبارت "مشقه رضا".	۱۴۳
۱۵. تصویر (۱۵-۴). صفحه اول نگاره "بدرقه کتابی" با امضای رضا، ۱۰۲۰ ه.ق/ ۱۶۱۲ م، موزه آرمیتاژ.	۱۴۵

۱۶. تصویر (۴-۱۶). امضای نگاره "بدرقه کتابی" با عبارت "هو در روز دوشنبه غره شهر ذی قعدة سنه ۱۰۲۰ به اتمام رسید رقم کمینه رضاء عباسی ۵" ۱۴۶
۱۷. تصویر (۴-۱۷). پرده "طبیعت بی جان با گلدان و پرنده شکار شده"، اثر کمال الملک با شرح ناصرالدین شاه ،رنگ و روغن، تهران، ۱۳۱۲ ه.ق. ۱۵۱
۱۸. تصویر (۴-۱۸). عبارت امضایی در پرده "طبیعت بی جان با گلدان و پرنده شکار شده". ۱۵۲
۱۹. تصویر (۴-۱۹). نمونه امضای کمال الملک در نامه ها. ۱۶۰

فصل اول

مقدمه

(طرح موضوع، پیشینه پژوهش و ...)

فصل اول

مقدمه

۱-۱ طرح موضوع

ارزنده ترین و بهترین نمونه های هنر تصویری ایران، بر صفحات نسخه های خطی و مرقعات دیده شده و این هنر تصویری، "نگارگری" نام گرفته است. نقاشی ایران در تمام طول تاریخ با فرهنگهای بیگانه و سنتهای نامأنوس شرقی و غربی، تحولات سیاسی و اجتماعی و مذهبی، و یورش ها و مهاجرت ها برخورد کرده و غالباً به نتایج جدید دست یافته است. می توان ادوار شکوفایی و بالندگی این هنر را محصول اقتباس های سنجیده و ابداعات تازه دانست. هرچند با وجود تأثیرات خارجی گوناگون نوعی پیوستگی درونی در تحولات تاریخی نقاشی ایران تا اواخر قرن سیزدهم قابل تشخیص است، کوشش هنرمند ایرانی از دیرباز معطوف به نمونه آفرینی آرمانی بوده است. تمایل نقاش در به تصویر کشیدن دنیای آمال و تصورات خویش با اجتناب از تقلید فضای سه بعدی، نور و سایه و طبیعت گرایی غربی، نشان دهنده جهان بینی و زیباشناسی نگارگر

ایرانی بر اساس ادراک انتزاعی از جهان بود. او همواره به توصیف جهانی مثالی می پرداخت که فراسوی زمان و مکان بود و موجودات آن طبق یک الگوی کلی و ازلی، هستی می یافتند.

تا کنون نگارگری از لحاظ فرم های بصری، معانی و دلالت های ضمنی نگاره ها در به تصویر کشیدن دنیای مثالی، غنای رنگ و خیال انگیزی آن و تفاوت ماهوی آن با نقاشی غربی، مورد توجه بسیار بوده؛ اما فلسفه امضا یا بی امضایی نگارگران، چرایی امضاها و سجع ها و مدح هایی که در آن به کار رفته و فردیت نگارگر در پشت آن گم یا پنهان شده است، تا کنون مورد بررسی قرار نگرفته است. اگر هم به آن توجه شده بیشتر از جانب نسخه شناسان و به منظور یافتن مکتب و دوره یک اثر و یا تمیز دادن کارهای اصیل نگارگران از کارهای غیراصیل بوده است.

از همین رو پژوهش حاضر به بررسی امضای نگارگران (از دوره ایلخانان تا قاجاریه)، از منظر نشانه شناسی اجتماعی می پردازد. این بررسی با روش نشانه شناسی لایه ای که متن را حاصل عملکرد نظام های مختلف نشانه ای، در قالب لایه های متنی مختلف می داند، صورت می پذیرد. بدین صورت ابتدا در لایه درونی متن (نگاره)، فقط امضا را از نظر معنایی و بصری مورد بررسی قرار داده، سپس در لایه ای دیگر امضا را در کل نگاره بررسی کرده و مواردی چون جای امضا در نگارگری، اندازه امضا، رنگ آن، طریقه طراحی آن و میزان هماهنگی آن در کل اثر را سنجیده، و سرانجام در لایه ای دیگر امضای نگاره را در بافت اجتماعی و فرهنگی دوران خویش مورد توجه قرار می دهد.

۱-۲ مروری بر پیشینه پژوهش

نشانه شناسی رشته بسیار گسترده ای است و هیچ خوانشی نمی تواند ادعای فراگیری و جامعیت داشته باشد. در نشانه شناسی مکاتب زیادی وجود دارد، بنابراین اتفاق نظر اندکی در میان نظریات

معاصر در مورد مفاهیم اصلی و ابزارهای روشی می توان یافت. نشانه شناسی چیزی بیش از تحلیل یک متن است.

با قرار گرفتن در منظر نشانه شناسی خواهیم فهمید که اطلاعات یا معناها در جهان یا در کتابها، کامپیوترها یا رسانه های دیداری و شنیداری جای نگرفته اند. معنا برای ما فرستاده نمی شود؛ ما آن را فعالانه از طریق فعل و انفعال پیچیده ای با رمزگان یا قراردادهایی که معمولاً از آنها ناآگاهیم، خلق می کنیم. از نشانه شناسی می آموزیم که در جهانی از نشانه ها زندگی می کنیم و هیچ راهی برای فهم چیزها جز از طریق نشانه ها و رمزگانی که این چیزها در آن سازمان یافته اند نداریم.

بحث پیرامون نشانه شناسی از دهه های گذشته آغاز شده و هنوز هم به صورت فراگیر و روزافزون رو به گسترش است. زمانی نشانه های ارتباطی را فقط در واژه ها جستجو می کردند، اما امروز حد و حدود بررسی آن به فراتر از زبان گسترش یافته است. علائم دیداری، شنیداری، احساسی و نظایر آن هر کدام به نوبه خود ناقل معنی اند و معنی خود زمینه ای است برای کشف روابطی که بین انسانها برقرار است که از طریق آن، انسانها به تفهیم و تفاهم می پردازند.

نشانه شناسی به سرعت به مطالعه هنر و ادبیات روی خوش نشان داده است و این به دلیل اهمیت نظام های نمادین هنری در زندگی انسان، عجیب نیست. از سوی دیگر، از آنجا که وضعیت نشانه ای هنرهای گوناگون به نحوی است که قابل تحویل به یکدیگر نیستند، نشانه شناسی هنر، عرصه ممتازی برای آزمودن قوت و ضعف تحلیل نشانه شناختی است. در ایران نیز در سالهای اخیر، روند توجه به نشانه شناسی به مثابه یک علم، افزایش چشمگیری داشته و دهها کتاب و مقاله در این باره نوشته شده است.

سلسله مقالاتی که در هم اندیشی های نشانه شناسی هنر از جانب فرهنگستان هنر ارائه گردیده، نمونه ای از این تلاش ها است. در این هم اندیشی ها، موضوعات متنوعی در هنر از ابعاد گوناگون نشانه شناختی مورد مطالعه قرار گرفته است. در مورد نگارگری نیز مطالعات نشانه شناختی در

عرصه های گوناگونی مشاهده می شود:

در هم اندیشی نشانه شناسی هنر اصفهان، بهمن نامور مطلق، در مقاله ای تحت عنوان "همانگونی، دگرگونی و جداگونی متن نگارگری در مکتب اصفهان"، اصلی ترین تفاوت های نظام های نشانه ای مکتب اصفهان با مکاتب گذشته به ویژه تبریز را از منظر زیبایی شناختی، مضمونی و فرهنگی برمی شمارد و سپس به بررسی تفاوت هایی که در عناصر و نظام های نشانه شناختی هر یک وجود دارد، می پردازد که سر فصل های آن عبارتند از: رابطه متن با فرامتن نزد هر یک، روایت شناسی، و زبان صریح یا زبان ضمنی.

همچنین مهبانو علیزاده در همان هم اندیشی، گفتگوی پیش زمینه و پس زمینه در تابلوی "پیراهن طبیعت" رضا عباسی را مورد مطالعه قرار داده است. او با مطالعه این اثر، عملکرد انتقال و جابجایی نشانه ها، و اثر آن را در چیرگی متن بر بافتار و تحدید چشم انداز بررسی کرده است.

در مقاله ای از دومین هم اندیشی نشانه شناسی هنر، میترا پیشوازاده برای پاسخ به این سوال که "آیا میان اثر و عنوان آن مناسبتی وجود دارد؟"، دو اثر نقاشی با نام "یاد حماسه" از منصوره حسینی را انتخاب کرده و به مطالعه نظام مدلولی آن دو تابلو پرداخته است. او می گوید مطالعه نظام مدلولی تابلوها، بیانگر آن است که مدلول از دال سبقت گرفته و توانسته از طریق به خدمت گرفتن دال، خود را به تثبیت برساند. او چگونگی سبقت گرفتن مدلول از دال و این که متن بدون حضور دال به مدلول می رسد را نشان داده است.

در همان سلسله مقالات، نقش گفتمان هنری در جابجایی نشانه ها و تغییر کارکرد معنایی آنها توسط حمیدرضا شعیری ارائه شده است. او در یک مطالعه موردی، عکسی از یک خالکوبی را بررسی کرده و نشان می دهد چگونه گفتمان هنری با جابجایی نشانه ها، که بر اصل انتخاب و غلبه جریان جانشین به جریان همنشین استوار است، اثر جدید و متفاوتی را خلق می کند.

”تقابل ها و رابطه ها در تابلوی نقاشی“، مطالعه ای است که علی عباسی در دومین هم اندیشی نشانه شناسی هنر انجام داده است. هدف او به نوعی کشف صور و قوانینی است که بر ساختار تابلوهای نقاشی حکمفرما است. او معتقد است با پیدا کردن این قوانین ثابت در یک تابلو، می توان خوانشی از آن داشت. بدین منظور، او پس از بحثی درباره ثابتها و متغیرها و سپس معرفی روش کار، این روش را در چند تابلوی نقاشی معرفی می کند و خوانشی ابتدایی از تابلوها ارائه می دهد.

امیرعلی نجومیان در همان هم اندیشی دوم، با معرفی هزارتو به عنوان یکی از مهمترین ساختارهای نشانه ای گفتمان پسامدرن، به مقایسه هزارتو و ساختار نقشه وار می پردازد. او نقش عنصر فضا در گفتمان پسامدرن و کارکردها و دلالتهای متعدد هزارتو را تشریح می کند و با بررسی ساختار به عنوان استعاره ای برای مباحث نظری در زمینه نقد پساساختگرا، به بررسی نظام دلالت درون هزارتو می پردازد.

علاوه بر این، فرزاد سجودی در مجله پژوهش نامه فرهنگستان هنر، نشانه شناسی زمان و گذر زمان را در دو نوع متن کلامی و تصویری به صورت تطبیقی بررسی کرده است. او به این پرسش پاسخ می دهد که نقاشی که از وجوه بسیار، بخصوص امکانات صوری با متون کلامی متفاوت است، چگونه قادر به مفهوم سازی زمانی و گذر آن است. او با فرض این که بیان زمان و گذر آن وابسته به ساختار خطی متوالی باشد، به بررسی چند اثر نقاشی سنتی ایرانی و مدرن غربی پرداخته است. در مورد نگاره های ایرانی به حضور چند زمان مختلف در نگاره ها اشاره می کند و می گوید بدون وجود رابطه بینامتنی بین آن نگاره ها که روایتی را به تصویر می کشند، دریافت روابط زمانی بین اجزای نگاره ممکن نیست. همچنین رابطه متوالی خطی جهتدار بین اجزای یک تصویر برقرار است که تشخیص آن وابسته به روایت کلامی است.

همچنین وی در مقاله ای از کتاب اولین هم اندیشی نشانه شناسی هنر به نشانه شناسی لایه ای و

کاربرد آن در تحلیل آثار هنری می پردازد، که به مطالعه موردی "لا فونتین"¹ اثر معروف مارسل دوشان ختم می شود.

سجودی در مقاله دیگری به طور مشترک با محمد کاظم حسونند و مریم خیری در نشریه هنرهای زیبا با عنوان "بررسی نگاره آزمودن فریدون پسرانش را از منظر نشانه شناسی لایه ای"، به خوانش نگاره سلطان محمد و کشف نظام های رمزگان آن می پردازند.

در زمینه پیشینه بررسی امضای نگارگران، مسلم سقا در یک کتاب جیبی به نام "فرهنگ امضا و مهر"، تنها به جمع آوری بخشی از امضاهای افراد، از سیاستمداران و شاهان تا هنرمندان رشته های مختلف از جمله نگارگری، پرداخته است.

محمد معمارزاده طی مقاله ای در نشریه هنرهای زیبا، به بررسی مهرهای دوره شاه عباس اول در آثار سه تن از برجسته ترین نقاشان مکتب اصفهان به نامهای محمدی، محمد قاسم و رضا عباسی و امضاهایی که از نظر او بیشتر انتسابی است، پرداخته و با در نظر گرفتن این امر که مهرها به طور غیر مستقیم به تاریخ خلق اثر اشاره دارد، از آنها به عنوان معیاری در تأیید روش سبک شناختی آثار بهره برده است.

در همه پژوهش های ذکر شده، به جنبه هایی از نگارگری در حوزه نشانه شناسی و یا مهر و امضا به طور جداگانه پرداخته شده، ولی نگارنده در جستجوهای خویش، پژوهشی را که دقیقاً به بررسی نشانه شناسانه امضا پرداخته باشد، نیافته است.

۱-۳ پرسش های پژوهش

در این پژوهش به پرسشهای زیر پاسخ داده می شود:

الف. امضا در نگاره های ادوار مختلف چگونه و چرا تحریر شده است؟

¹ La Fountain

ب. امضای خالق اثر نشانگر چه ویژگی های اجتماعی و فرهنگی دوران او است؟

ج. تفاوت و تشابه امضاها، در چه وجوه نشانه شناختی قابل بررسی است؟

۱-۴ اهداف پژوهش و ضرورت آن

اهداف پژوهش شامل سه مورد زیر می شود:

الف. بررسی نشانه های تأثیر نگرش هنرمند بر نحوه امضای اثرش در دوران مختلف

ب. بررسی ویژگی های اجتماعی و فرهنگی در امضای هنرمند

ج. تحلیل و مقایسه نشانه شناختی نحوه امضانگاری در چند اثر

همچنین مقایسه و تحلیل سیر فکری هنرمند در بستر جامعه از دوره ایلخانی تا قاجار با توجه به

امضای نگاره ها از ضروریات کار برای رسیدن به اهداف فوق شمرده می شود.

۱-۵ فرضیات پژوهش

در این پژوهش فرض بر این است که:

الف. نحوه اجرای امضاء در نگاره های قدیمی و آثار معاصر، نشانگر ویژگی های اجتماعی،

فرهنگی و نیز نگرش هنرمند بوده است.

ب. نحوه اجرای امضاء، اقتضای تحلیل سیر فکری حاکم بر هنرمند در طول زمان است.

ج. مطالعات نشانه شناسی برای تحلیل و مقایسه امضاء به عنوان روشی کارآمد و معتبر می تواند

مورد استفاده قرار گیرد.

۱-۶ موانع پژوهش

با وجود تلاش های بسیار موانعی بر سر راه وجود داشت. مهم ترین آن عدم دسترسی به اصل